Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Valtiovarainvaliokunnan maatalousjaoston kuuleminen 9.11.2016

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2017

Hallinnonalan kipupisteet talousarvioesityksessä

Luonnonvarakeskuksen (Luke) toimintamenomäärärahan supistuminen

Luonnonvarakeskuksen toimintamenomääräraha alenee aikaisempien ja Sipilän hallituksen säästöpäätösten vuoksi kehyskaudella merkittävästi. Vuosina 2015/2019 eli neljän vuoden aikana alenema on yhteensä runsaat 28 milj. euroa eli 12,4 %. Suurin syy toimintamenomäärärahojen supistumiseen on vuonna 2013 päätetty tutkimusrahoitusuudistus, jonka johdosta 2015/2019 virastojen määrärahat vähenevät noin 16,6 milj. eurolla. Tästä johtuen Luken toimintamenomäärärahat alenevat eniten (n. 21 %:lla). Keskimääräinen muutos 2015/2016 on 6 %. Näin suuret muutokset eivät voi olla vaikuttamatta Luken kykyyn selvitä lakisääteisestä ja muista perustehtävistä, jotka liittyvät oleellisesti biotalouden kasvua tukevan tiedon ja osaamisen tuottamiseen.

Luken budjettirahoituksen leikkausten vaikutukset näkyvät erityisesti niissä tehtävissä, joihin ei ole saatavilla ulkopuolista kilpailtavaa rahoitusta. Näistä monet ovat politiikan ja päätöksenteon valmistelun kannalta tärkeitä, esim. erilaiset luonnonvarojen tilaa ja kehitystä koskevat seurannat, tilastotoiminta ja ministeriöiden suoriin tietotarpeisiin liittyvä asiantuntijatyö. Henkilöstön määrää on jo tähän mennessä jouduttu vähentämään merkittävästi (vuonna 2015 henkilöstöä noin 1700, vuoden 2017 ennuste 1300), ja mahdolliset lisävähennykset vaarantaisivat jo Luken osaamisen ylläpitämisen ja kehittämisen muuttuvien tarpeiden mukaisesti.

Momentin 30.10.50, Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen, määrärahan taso

Vuoden 2017 talousarvioesityksessä momentin määrärahaksi on esitetty 3,466 euroa, mikä on runsaat 2,4 milj. euroa vuoden 2016 talousarvion määrärahaa pienempi. Ehdotettu määräraha perustuu momentin kehystasoon, johon on kohdistunut viime vuosina hallitusohjelmasäästöjä. Neuvonnan määrärahatason turvaamiseksi talousarvioehdotuksessa on ehdotettu 0,5 milj. euron pääluokan 30 sisäistä siirtoa. Talousarvioesityksen mukaisella määrärahatasolla pystytään turvaamaan neuvonnan alueellinen ja sisällöllinen tarjonta sekä kattavuus pääosin. Määrärahan taso kuitenkin heikentää neuvonnan tarjontaa alueellisesti eikä neuvonnan alueellista kattavuutta pystytä kaikilla alueilla paikkaamaan maaseutuohjelmasta rahoitetulla neuvonnalla, sillä yksityiset neuvojat keskittävät toimintansa ns. parhaille maatalousalueille.

Momentin 30.10.63, Maaseudun kehittäminen, määrärahan taso

Momentin määrärahatasoon on kohdistunut leikkauksia ennen sen siirtymistä maa- ja metsätalousministeriön pääluokkaan vuoden 2016 alusta lukien. Momentilta rahoitetaan Suomen kylätoiminta ry:n (SYTY) sekä Maaseutupolitiikan neuvoston (MANE) ja Saaristoasian neuvottelukunnan (SANK) työtä. Momentin käyttökohteisiin kuuluvat myös valtakunnalliset maaseudun- ja saariston tutkimus- ja kehittämishankkeet.

Kylätoiminnan valtionavun määrä vuonna 2016 on 0,9 milj. euroa. Vuoden 2017 talousarvioesityksen mukainen määräraha mahdollistaa 0,4 milj. euron suuruisen tuen vuodelle 2017. Valtionapu on merkittävä osa kylätoiminnan kokonaisbudjettia ja mahdollistaa laajan alueellisen toiminnan.

Saaristoasiain neuvottelukunnan (SANK) toimintaa ja hankkeita on vielä vuonna 2016 voitu rahoittaa momentin määrärahan lisäksi ns. TEM:n maakunnan kehittämisrahasta. Vuonna 2017 tätä rahoitusta ei ole enää käytössä. SANK:n vuotuinen budjetti on aiemmin ollut 0,250 milj. euroa. Vuoden 2017 talousarvioesityksen mukaisesta määrärahasta tähän tarkoituksen on arvioitu käytettävän 0,068 milj. euroa.

METSO-ohjelman rahoitus

- METSO-ohjelman toteuttamiseen on käytettävissä 3 milj. euroa momentilla 30.40.45. Hallitusohjelmasäästöjen seurauksena käytettävissä oleva määrärahan puolittui vuodesta 2016 alkaen.
- Määrärahasta käytetään ympäristötukeen noin 2 milj. euroa ja luonnonhoitohankkeisiin noin 1 milj. euroa. Määräraha mahdollistaa toimenpiteet noin 2 000 hehtaarin alueella. Vanhoja kymmenen vuoden sopimuksia on umpeutumassa vuonna 2016 noin 6 000 hehtaaria, joiden uusiminen vaatisi noin 4,2 miljoonaa euroa.
- Vaikuttavuuden säilyttämiseksi ympäristötuen perusarvokorvausta on alennettu ja kohteita priorisoidaan luontoarvojen perusteella.
- METSO-ohjelman tavoitteena on vuoteen 2025 mennessä turvata talousmetsien luontokohteita yhteensä 82 000 hehtaaria ympäristötuella ja luonnonhoitohankkeilla. Vuoden 2015 loppuun mennessä tavoitteesta on toteutettu noin 38 000 hehtaaria sekä toteutettu 12 000 ha luonnonhoidon suunnittelua.
- Nykyisellä 3 milj. euron vuotuisella määrärahatasolla ohjelman pinta-alatavoitteesta saavutettaisiin noin 70 % vuoteen 2025 mennessä.

Maatalouden tuotantorakennusten kiinteistöveron poiston tilanne

Maa- ja metsätalousministeriössä on selvitty vaihtoehtoja kohdentaa investoineille tiloille varattu 10 miljoonan euron määräraha. Selvittelytyö jatkuu edelleen. Alustavien selvitysten perusteella on löydetty eräitä malleja, joiden voitaisiin arvioida sopivan tuen kohdentamiseen. Näistä malleista selvitetään erityisesti niiden toimeenpanon kustannuksia sekä yhteensopivuutta EU:n maatalouden tukemisesta annetun lainsäädännön kanssa. Osa selvittelyssä olevista vaihtoehdoista kuuluu valtiovarainministeriön toimialalle.

Toimenpiteet mahdollisimman suuren biotalouden lisäarvon saavuttamiseksi, jotta raaka-aineet eivät valu vain perustuotannon käyttöön

- Nykyisin raaka-aine ei välttämättä päädy korkeimpaan jalostusasteeseen. Raaka-aineen arvonlisän kohottaminen edellyttää uusia operatiivisia ja raaka-aineen allokointiin liittyviä innovaatioita ja liiketoimintoja.
- Luonnonvarakeskus vetää Pohjoisen vihreän biotalouden tutkimusohjelmaa 2016-2020, joka kattaa biotalouden koko arvoketjun raaka-aineesta tuotteiksi ja palveluiksi. Tutkimusohjelman modulit ovat 1) biomassan tuotanto, 2) resurssiviisas suunnittelu ja päätöksenteko, 3) korjuuteknologia ja logistiikka, 4) biojalostamot ja teolliset symbioosit ja 5) biotalouden tuotteet, palvelut ja avoketjut.

- Tutkimusohjelmassa tunnistetaan Suomen tarve lisätä vientiä samalla kun metsäteollisuuden tuotteet ja markkinat ovat voimakkaassa muutoksessa. Samoin nähdään, että kiertotalouden ratkaisuille on kysyntää tilanteessa, jossa tavoitellaan suurempaa omavaraisuutta elintarvikkeissa ja energiassa.
- Uusiin metsälähtöisiin biomassajakeisiin perustuvia biojalostuksen lopputuotteita on jo alkanut ilmestyä markkinoille. Näiden tuotteiden valmistukseen tähtäävän teollisuuden raaka-ainevaatimukset saattavat erota huomattavasti nykyisen metsäteollisuuden raaka-aineille asettamista vaatimuksista. Raaka-aineitten kuljetus ja ohjaus mahdollisimman tehokkaasti jalostavan teollisuuden käyttöön ovat avainasemassa.
- Luonnonvarakeskuksen visiona on toimia biotalouden suunnannäyttäjä. Strategisena päämääränä on muun muassa, että biomassaan perustuvat tuotteet ja palvelut tuovat lisäarvoa elinkeinoille.
- Luonnonvarakeskuksen budjetti pienenee edelleen vuonna 2017, mikä vähentää tutkimustoiminnan mahdollisuuksia vauhdittaa korkean lisäarvon tuotteiden synnyttämistä.
-
- Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020 (maaseutuohjelma) sisältää toimenpiteitä, joista voidaan myöntää investointirahoitusta biotalouden alalla toimiville maaseudun yrityksille. Maaseutuohjelma aktivoi myös maatiloja uudistamaan toimintaansa ja monipuolistamaan toimintaansa maatalouden ulkopuolelle.
- Yrityksen perustamistuella puolestaan aktivoidaan uusien yritysten perustamista maaseudulla. On huomattava, että biotaloudessa eurooppalaisesta näkökulmasta katsottuna ruuan alkutuotannolla ja jalostuksella on biotaloudessa merkittävä asema. Suomessa biotalous nähdään kuitenkin laajempana kokonaisuutena, jossa maatalouden ulkopuolista yritystoimintaan harjoittavilla yrityksillä on merkittävä asema, kuten metsäbiotalous. Vaikka uusiutuvan energian tuottaminen on biotaloutta, niin samaan aikaan puun käytölle on tärkeää etsiä korkeamman lisäarvon käyttökohteita.
- Maaseutuohjelman yritysrahoituksen pääpaino on uusien työpaikkojen luomisessa ja sitä kautta maaseudun elinvoiman lisäämisessä. Maaseutuohjelma tukee siten myös Suomen biotalousstrategiassa asettua uusien työpaikkojen tavoitetta. Maatilat ja ruokaketjut eivät yksistään takaa maaseudun ja maakuntien työllisyyttä ja elinvoimaa. Maatiloilla voi olla mahdollisuuksia esimerkiksi uusien biomateriaalien kehittämisessä. Maaseudun mikro- ja pienet yritykset tuottavat ja säilyttävät paljon ja tärkeitä työpaikkoja sekä pitävät yllä yritysrakennetta. Maaseudun ja maatilojen monipuolistamisen kautta syntyvillä työpaikoilla on myös pysyvyyttä. Biotalouden mahdollisuudet ja lisäarvo eivät tule käyttöön vain suurten yritysten investointien myötä - tarvitaan erikokoisia yrityksiä ja niiden välillä yhteistyötä ja verkottumista.

- Biotaloutta edistetään eri toimialoilla tehtävien innovaatio- ja ympäristöperusteisten ratkaisujen avulla sekä hyödyntämällä maaseudun olemassa olevaa infrastruktuuria mukaan lukien vihreä infrastruktuuri ja sen tarjoamat ekosysteemipalvelut. Pienimittakaavaisen yritystoiminnan tehostamista ja uusien liiketoimintamahdollisuuksien löytymistä sekä maaseudun saavutettavuutta kehitetään investoimalla esimerkiksi digitaaliseen teknologiaan (aineettomat investoinnit). Myös uuden teknologian käyttöönottamista suositaan. Uuden yritystoiminnan alkuvaiheessa tukea kohdennetaan yritysten erityisesti yrityksen osaamispääoman lisäämiseen, jotta yritykset saavat ammattitaitoista tukea kasvun aikaansaamiseksi.
- Maaseutuohjelman varat on jaettu alueilla (ELY-keskukset), joilla on siten vastuuta varojen mahdollisimman tehokkaasta ja tuloksellisesta kohdentamisesta niin, että saadaan aikaan mahdollisimman suurta lisäarvoa biotalouden alalla. Biotalouden suuremman lisäarvon ai-

kaansaaminen haastaa koko Suomen toimimaan uudella tavalla. Uuden tekeminen kohtaa jatkuvasti esteitä, eikä asioihin ole olemassa yhtä oikeaa vastausta. Eri hallinnonalojen pitäisi pystyä fasilitoimaan asioita niin, että sallitaan kehittämistoimet ja kokeilut, joita ilman ei synnytetä uutta. Suomi on hyvä kehitys- ja kokeilualusta biotalouden alan kehittämiselle myös asioissa, joissa tähdätään siihen, että kehitettävä ratkaisu otetaan käyttöön ulkomailla, eikä välttämättä meillä. Tavoitteena on korkean lisäarvon vientituotteiden ja vientipalveluiden aikaan saaminen.

Miten maa- ja metsätalousministeriössä kiinnitetään huomiota lisäarvoa tuottavien biotuotantohankkeiden suunnittelun rahoitusongelmiin

- Maa- ja metsätalousministeriön tehtävänä on luoda edellytyksiä uusiutuvien luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvalle biotaloudelle. Biotuotantohankkeet tarvitsevat julkista rahoitusta useassa eri vaiheessa matkalla ideasta markkinoille. Rahoitusta on saatavissa monista erilaisista lähteistä ja erilaisiin tarkoitukseen, kuten esimerkiksi T&K –toimintaan, investointeihin, viennin tukemiseen sekä yritysten rahoitusaseman ja oman pääoman vahvistamiseen.
- Yritykset eivät kuitenkaan tunne kaikkia mahdollisia instrumentteja ja/tai niiden hakuprosessit ovat monimutkaisia. Tilanteen parantamiseksi MMM tilasi vuoden 2016 alussa Tapio Oy:ltä selvityksen biotalouden rahoituslähteistä. Toimeksiannon tuloksena on syntynyt tietokanta, josta yritykset voivat tietyillä hakuehdoilla hakea omiin tarpeisiin sopivaa rahoituslähdettä ja –muotoa. Tietokanta, joka tässä vaiheessa sisältää tiedot noin 70 erilaisesta rahoitusmuodosta julkaistaan www.biotalous.fi –sivustolla vuoden vaihteessa kaikkien tarvitsijoiden käyttöön.
- Sen jatkoksi MMM on päättänyt tilata Tapio Oy:ltä selvityksen, jossa kehitetään biotalousyrityksille contact point –palvelua. Hankkeen puitteissa pilotoidaan toimintamalli, joka kattaa yrityksen perustamiseen ja laajentamiseen liittyvän”kehittämisputken” ml. tuotteistaminen, palvelumuotoilu, rahoitus, yritysjuridiikka, kansainvälistyminen, myynti ja markkinointi ja erilaiset lupa-asiat. Biotalouden yritysidean omaavaa toimijaa autetaan löytämään sopiva rahoitus itselleen, mikä voi vaatia liikeidean tai rahoitushakemuksen kehittämistä sekä toimintaan liittyvien lupamenettelyiden toteuttamista. Palveluun hakeutuvan yrityksen liiketoiminnan edellytyksiä pyritään kehittämään sekä hyödyntämään tehokkaasti sekä yksityisen että julkisen rahoituksen mahdollisuuksia. Hankkeessa pyritään integroitumaan olemassa oleviin yritysneuvonnan palveluväyliin, kuten esimerkiksi Yritys-Suomeen. Hankkeesta hyötyä saaviksi kohderyhmiksi on tunnistettu aloittelevat ja kasvuvaiheessa olevat yritykset, julkiset yritysneuvojat ja alueellisia biotalousrahoja hallinnoivat viranomaiset.
- Kun kyseessä on maaseutuohjelman rahoitus niin maaseudun yritykset voivat ennen varsinaista investoinnin toteutusta saada tukea aineellisen investoinnin toteuttavuustutkimuksen tekemiseen. Sen avulla voi vertailla esimerkiksi erilaisia toteutusvaihtoehtoja. Kuten maaseutuohjelman yritysrahoituksessa niin myös lisäarvoa tuottavassa hankerahoituksessa lähtökohtana on, että tuettava toiminta täyttää maaseutuohjelman ja sitä koskevan lainsäädännön vaatimukset ja läpäisee valintakriteerit. EU-lainsäädännön ja kansallisen lainsäädännön perusteella hankkeiden suunnittelukustannukset eivät kuitenkaan ole tukikelpoisia. Tuki on tarkoitettu rahoitukseen hyväksyttyjen hankkeiden toteuttamiseen. Tarvittava suunnittelu ennen hankkeen toteuttamista tulee tehdä muulla, esim. omalla rahoituksella.
- Rahoitukseen piiriin valitulla kehittämishankkeella voidaan selvittää esimerkiksi biotuotannon organisointia, rakentaa yritysten yhteistyötä ja esim. logistiikkaratkaisuja, mutta tuotannollisia investointeja ei hankerahoituksella voida tukea. Lisäarvoa kehittämishankkeista saa-

daan, kun alueen yritykset osallistetaan ja sitoutetaan hankkeeseen ja yhteisiin suunnitelmiin.

Kärkihanke Biotalous ja puhtaat ratkaisut: tilannekatsaus ja mahdolliset tulokset (Liite 1)

Liite 1. MMM:n vastuulla olevien kärkihankkeiden toteutuksen tilanne (lokakuu 2016)

Toimenpide 1: Lisätään puun tarjontaa ja monipuolista käyttöä

Toteutus:

- Hallituksen esitys metsälahjavähennystä koskevaksi lainsäädännöksi on annettu.
- Hallituksen esitys yrittäjävähennystä koskevaksi lainsäädännöksi on annettu.
- Yhteismetsiä koskevan lainsäädäntöhankkeen muutoksen tarvekartoitus aloitetaan syksyllä 2016.
- Metsävaratietojen hyödyntämistä ja sähköisiä palveluita edistäviä toimenpiteitä toteutetaan koko metsäsektorin hyväksymän kehittämissuunnitelman mukaisesti.
    - hankkeiden tavoitteena on parantaa metsävaratiedon ajantasaisuutta, monipuolisuutta, laatua, tarkkuutta ja liikkuvuutta sekä kehittää tietoon perustuvia palveluita
    - rahoitusta on v. 2016 käytettävissä 4, v.2017 yhteensä 5 ja v. 2018 yhteensä 4 milj. euroa
    - v. 2016 rahoitettiin Luken VMI:n kehittämistä ja Metsäkeskuksen metsävaratietojärjestelmän kehittämistä sekä hankehaun perusteella kahdeksaa hanketta. Hankkeet jatkuvat vuonna 2017, minkä lisäksi rahoitetaan kolmea muuta kehittämissuunnitelman hanketta, joiden rahoitukseen ei vuonna 2016 ollut mahdollisuutta
    - osana kokonaisuutta v. 2016 sovittiin valtakunnallisesta ilmakuvaohjelmasta (aikataulu ja rahoitus), jonka mukaisesti Maanmittauslaitos jatkossa tuottaa kuvat tarvitsijoiden käyttöön
- Metsätietolain muutosta koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle vuoden vaihteessa. Muutoksen sisältö on linjattu 23.9.2016. HE lähti lausunnolle 7.11.

Kärkihanke 3:
Kiertotalouden läpimurto ja puhtaat ratkaisut käyttöön

Toimenpide 2: Lisätään ravinteiden kierrätystä ja tehostetaan toimia Itämeren ja vesien suojelemiseksi

Toteutus:

- Ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelma on päässyt käyntiin kesäkuussa 2016. Ohjelman käytettävissä on yhteensä noin 12,4 M€, joka jakaantuu kolmelle toteutusvuodelle seuraavasti: 3,4 M€ 2016, 4,5 M€ 2017 ja 4,5 M€ 2018.
- Ohjelmassa on jatkuva haku käynnissä, mutta käytössä on valintajaksokäytäntö. Valintajaksokäytännöllä tarkoitetaan sitä, että tiettyyn päivänmäärään mennessä tulleet hakemukset arvioidaan kaikki kerralla. Tämän vuoden ensimmäinen valintajakso päättyi 31.8.2016 ja toinen 31.10.2016. Seuraavat valintajaksot ovat ensi vuoden puolella, tarkempia päivänmääriä ei ole vielä sovittu.
- Ensimmäisellä hakukierroksella saatiin sisään 7 hakemusta. Hankehakemusten yhteisbudjetit olivat yhteensä noin 4,3 M€ ja ohjelmasta haetun tuen osuus oli noin 2,9 M€. Muutama hakemus oli ohjelmaan sopimattomia ja niiden hakijoita pyritään ohjaamaan muiden rahoitusinstrumenttien pariin.
- Ensimmäiseltä hakukierrokselta päädyttiin rahoittamaan oululaisen Biometa Finland Oy:n hanketta, jonka kokonaisbudjetti on 436 800 € ja siitä ohjelmaavustusta on noin 218 00 €. Toinen rahoitettava hankehakija on BioKymppi Oy Kiteeltä. Tämän hankkeen kokonaiskoko on noin 998 000 € ja tuen osuus

on noin 599 000 €. Ensimmäisen kierroksen jälkeen rahaa hankkeisiin on siis käytetty ohjelmasta noin 817 000 €.

- Toisen hakukierroksen tuloksena saimme hakemuksia yhteensä 16. Nämä hakemukset ovat eri puolilta Suomea. Hakemusten yhteisbudjetit ovat noin 4,2 M€ ja ohjelmasta haettu tuki on noin 3,1 M€. Näitä hakemuksia ei ole vielä arvioitu, koska haku päättyi vasta 31.10. Tämän haun osalta valinta-ryhmä kokoontuu 22.11.2016.
- Valintaryhmässä on edustajia neljästä ELYstä, MMM:stä, TEM:stä, YM:stä ja Tekesistä. Lisäksi ryhmän toimintaan osallistuu Luonnonvarakeskuksen edustajia (Mikko Rahtola ja Anna Toppari).
- Hevosenlanta: Suomi neuvottelee komission kanssa hevosenlannan käytön sallimisesta polttoaineena ja hevosenlannan polttoainekäytön edellytyksinä olevista ympäristövaatimuksista. Neuvotteluissa on ollut esillä erilaisia sääntelyvaihtoehtoja, joilla on tavoiteltu ratkaisua hallitusohjelman kirjauksen toteuttamiseksi. Neuvottelut ovat tältä osin kesken.

Kärkihanke 4:
Suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi, kauppatase ja sininen biotalous kuntoon

Toimenpide 1: Suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi

Toteutus:

- *Hallinnollisen taakan keventämiseksi* työtä tehdään monella osa-alueella.
- MMM on sekä vuonna 2015 että vuonna 2016 lähettänyt maatalouskomissaari Hoganille laajat listaukset konkreettisista esityksistä EU:n yhteisen maatalouspolitiikan yksinkertaistamiseksi ja selkiyttämiseksi.
- Syksyllä 2015 MMM valmisteli kahdeksan säädösten sujuvoittamiseen liittyvää eduskunnalle annettua hallituksen esitystä. Ne käsittelivät kasvinjalostusta, metsätietojärjestelmää, eläinlääkärin ammattitoimintaa, maatalouden tukiasioita, eläintautilain vaatimuksia, porotaloutta ja luontaiselinkeinoja, vesijättöjä sekä yhtä kansainvälistä sopimusta.
- Eräs esimerkki konkreettisista toimenpiteistä viljelijää koskevien ehtojen ja vaatimusten selkiyttämiseksi on lokakuussa julkaistu Maataloustuotannon kirjaamisvaatimukset 2016–2017 -opas.
- *Makeraan* osoitettavin kärkihankevaroin mahdollistetaan vuosina 2016-2019 maatilojen tuotantorakennetta parantavien, kustannuksia vähentävien, sekä uuden teknologian ja prosessien käyttöönottoa tukevien investointien rahoitus. Lisäksi panostetaan erityisesti ympäristön tilaa, eläinten hyvinvointia sekä uusiutuvan energian käyttöä edistävien investointien rahoitukseen. Lisäpanostusten toteuttamiseksi nostettiin 20.4.2016 voimaan tulleella asetusmuutoksella salaojitusta, eläinten hyvinvointia, ympäristön tilaa ja uusiutuvan energian käyttöä edistävien investointien tukitasoa viidellä prosenttiyksiköllä aiempaan verrattuna.
- Vuonna 2016 investointitukea on haettu vilkkaasti. Lokakuun puoliväliin mennessä myönteisiä investointitukipäätöksiä on vuonna 2016 tehty lähes 1500 kpl, joilla on sidottu investointiavustusvaroja yhteensä noin 72,2 milj. euroa. Näistä hankkeista Makera -rahoitteisia on 875 kpl ja Makeran rahoitusosuus on 15,6 milj. euroa. Investointituessa on jatkuva haku.

- Maatilojen maksuvalmiusongelmien takia maa- ja metsätalousministeriö asetti 12.4.2016 työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida maksuvalmiuslainojen ja valtiontakausten käyttökelpoisuutta maatilojen maksuvalmiuden parantamiseksi. Työryhmän väliraportissa annettujen ehdotusten pohjalta hallitus on 6.10 jättänyt eduskunnalle asiaa koskevan lakiesityksen. Lakiesityksen mukaan pankkien antamille maksuvalmiuslainoille myönnettäisiin valtiontakaus Makeran kautta ja mahdolliset takaustappiot rahoitettaisiin Makeran varoista. Mahdollisiksi takaustappioiden nettomenoiksi arvioidaan enintään 7,0–8,9 miljoonaa euroa.
- Kärkihankkeen varoja voidaan käyttää myös muihin *maatilojen kilpailukykyä* edistäviin toimiin. Vuotta 2017 koskevassa maa- ja elintarviketalouden kehittämistoimintaa koskevassa hankehaussa painopisteinä ovat 1) elinkeinon kehittäminen, kannattavuus ja kilpailukyky, 2) maatalouspolitiikan uudistamistarpeet ja –mahdollisuudet EU:n seuraavalle ohjelmakaudelle sekä 3) raaka-aineista elintarvikkeiksi.

Toimenpide 2: Avataan vientimarkkinoita suomaisille elintarvikkeille

Toteutus:

- Hankkeella edistetään suomalaisten elintarvikkeiden vientiä EU:n ulkopuolisille markkina-alueille. Hankkeeseen valikoidaan sellaisia elinkeinon priorisoimia markkinoillepääsyhankkeita, joiden toteutuminen edellyttää Eviran asiantuntemusta ja työpanosta (mm. vientiehtoneuvottelut, vientiehtokyselyihin vastaaminen, vientitodistusten laatiminen). Hanke liittyy kiinteästi vuonna 2015 lisäbudjetilla käynnistettyyn markkinoillepääsyhankkeeseen turvaamalla työn edellyttämät resurssit Evirassa vuoden 2018 loppuun. Hanke käynnistyi keväällä 2016 yhden henkilön rekrytoimisen myötä. Hankkeessa on tähän mennessä edistetty mm. elintarvikkeiden vientiä eteläisen Afrikan maihin, Etelä-Koreaan (siipikarjanliha) ja Kiinaan (BSE-status).
- Venäjä ja Kiina edellyttävät, että vientimaassa toimii erityinen valvontajärjestelmä, jolla voidaan osoittaa että vientituotteet ja niiden valmistus täyttävät näiden maiden asettamat vaatimukset. Näistä vientivalvontajärjestelmistä vastaa Suomessa Evira. Hankkeen aikana kehitetään Venäjän ja Euraasian talousliiton alueelle vietävien tuotteiden viennin olemassa olevaa valvontajärjestelmää entistä toimivammaksi, tehokkaammaksi ja paremmin Venäjän vientiä edistäväksi. Kiinan vientivalvontajärjestelmä on uusi. Hanke käynnistyi vuoden 2016 alusta ja sen toteuttamiseksi on Eviraan rekrytoitu vuosiksi 2016-2017 2 henkilöä.
- Venäjän vientimarkkinoiden sulkeutuminen pakottaa elintarvikealan pk-toimijat suuntautumaan uusille vientimarkkina-alueille, mihin näillä ei useinkaan ole valmiuksia. Etenkin vienti EU:n ulkopuolelle edellyttää tietoa niistä EU-lainsäädännön ylittävistä vientivaatimuksista, jotka viennissä tulee huomioida ja täyttää. Kolmivuotinen hanke vastaa tähän tarpeeseen. Hankkeen toimeenpanijana on Evira. Hanke on käynnistynyt kesällä 2016 yhden henkilön rekrytoimisen myötä ja toisen henkilön rekrytointi on käynnissä.
- Evira toteuttaa Elintarvikealan pk-yritysten neuvonta- ja vientiosaamishanketta vuosina 2016-2018. Vuoden 2016 osalta sopimus on tehty 16.3.2016. Yhteydet kohderyhmiin on luotu ja hankkeen nettisivut sekä yhteydenpitokanava avattu. Erityisesti on panostettu aktiivisen yhteistyöverkoston luomiseen kaupallisen vienninedistämisen osaajien kanssa (kuten Team Finland)
- Valtioneuvoston periaatepäätös julkisten elintarvike- ja ruokapalveluhankintojen arviointiperusteista (ympäristömyönteiset viljelytavat, elintarviketurvallisuutta ja eläinten hyvinvointia edistävät tuotanto-olosuhteet) julkaistiin 29.6.2016.
- Motiva julkaisi vuonna 2014 hankintaohjeet esimerkkikriteerein ruokapalvelu- ja elintarvikehankinnoille. Ohjeiden päivitystarpeet arvioidaan syksyn 2016 aikana osana maa- ja metsätalousministeriön rahoittamaa hanketta *Vaikuttaminen elintarvikkeiden ja ateriapalveluiden EU kestävien julkisten hankintojen – kriteerityöhön.*

- EkoCentria on yhdessä Kuntaliiton kanssa julkaissut hankintaohjeita vuodesta 2013 alkaen osana lähi- ja luomuruoan sekä suomalaisen ruokaketjun edistämistyötä. Parhaillaan Lähis-oppaan päivitystyö on meneillään.

Toimenpide 3: Veteen liittyvien elinkeinojen ja osaamisen avulla (sininen biotalous) lisätään kestävää kasvua

Toteutus:

- Maa- ja metsätalousministeriö on laatinut luonnoksen Sinisen biotalouden kehittämissuunnitelmasta ja sen osana vesiosaamisen vientiohjelmasta, joka on tarkoitus hyväksyä marraskuussa 2016.
- Suomi vastaa myös sinisen biotalouden Pohjoismaisen tiekartan laatimisesta ja sen toteuttamisesta. Tiekartta hyväksytään vuoden 2016 lopussa. Tiekartta on laadittu yhteistyössä muiden Pohjoismaiden kanssa ja osana tätä prosessia järjestettiin kansainvälinen sinisen biotalouden konferenssi Helsingissä 31.5.-1.6.2016.

- Myönnetty 2 milj. euroa kiertovesikalankasvatuksen oppimis- ja kokeiluympäristön rakentamiseen, minkä tuloksena syntyy kokeiluympäristö modernin kalankasvatusteknologian kehitystyölle yksityiselle ja julkiselle sektorille. Samalla investoinnissa pilotoidaan uutta suomalaista innovaatiota, joka mahdollistaisi ympäristöystävällisen ja samalla nykyistä edullisemman kalankasvatusteknologian. Investoinnin suunnittelu on käynnissä ja rakennustyöt alkavat vuonna 2017.
- Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta on tuettu useita toimialan uudistumisen ja kasvun kannalta keskeisiä investointeja. Näistä merkittävimpiä ovat olleet Kasnäsin kalajauhotehdasinvestointi. Tehdas käynnisti tänä vuonna toimintansa ja Raisioagro lanseerasi Itämerirehun kalankasvatukseen. Toinen merkittävä investointihanke käynnistyi Varkaudessa, jonne alkaa loppuvuonna Manner-Suomen suurimman kiertovesikalankasvatuslaitoksen rakennustyöt. Yritys on laatinut Luonnonvarakeskuksen kanssa kumppanuussopimuksen, jonka puitteissa tiivistetään tutkimus- ja kehitystyötä uuden teknologiaan liittyen.
- Vesiosaamisen kumppanuushankkeita on vireillä useita. Vesihuoltolaitosten ja yritysten kesken on valmistelussa uutta teknologiaa soveltavia hankkeita, joiden tarkoituksena on palvella myös yritysten vientireferensseinä. Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöhankkeena on tehty kartoitus ja aloitettu pilottihanke, jossa tavoitteena on hyödyntää metsäteollisuudesta vesistöjen pohjaan joutunutta ns. 0-kuitua biopolttoaineen raaka-aineena ja samalla kunnostaa vesistöä poistamalla happea kuluttavaa kuitulietettä. Yhteistyössä Kiinan kanssa on käynnistetty vesiosaamisen viennin edistämiseksi yhteistyöhankkeita. Suomi on aktiivisena kumppanina myös EU:n ja Kiinan China Europe Water Platform -yhteistyössä.
- Euroopan meri- ja kalatalousrahaston Suomen ohjelman tavoitteena on kalatalouden kestävän kasvun ja uudistumisen tukeminen. Tähän liittyen maa- ja metsätalousministeriön on suunnitellut ja rakentanut yhteistyössä sidosryhmien kanssa ns. kalatalouden innovaatio-ohjelmat, joiden tavoitteena on suunnata rahoitus keskeisiin toimialan kasvun haasteiden ratkaisemiseen. Innovaatio-ohjelmien toteutus perustuu vahvaan yksityisen ja julkisen sektorin kumppanuuteen sekä verkostomaiseen toimintatapaan. Ohjelmat käynnistyvät syksyllä 2016.
- VN:n tutkimus- ja selvitysrahoituksella (VN TEAS –rahoitus) on käynnistetty hanke vesiviljelyn kasvun mahdollistamiseksi. TEAS –rahoituksella on myös käynnistetty selvityshanke, jossa selvitetään uusia yk-

sityisen ja julkisen sektorin kumppanuuteen perustuvia liiketoimintamalleja vesiliiketoiminnan edistämisessä.

- Maa- ja metsätalousministeriö on laatinut HE yhteisen kalastuspolitiikan toimeenpanosta. Sen keskeisenä tavoitteena on alus- ja kalastajakohtaisten kiintiöiden käyttöönotto vuonna 2017. Tämä mahdollistaa kalastustoiminnan paremman suunnittelun ja arvoketjun arvon lisäämisen.

Kärkihanke 5:
Luontopolitiikkaa luottamuksella ja reiluin keinoin

Toimenpide 1: Vauhditetaan luonto- ja virkistysmatkailua

Toteutus:

- Metsähallituksen omistajapoliittiset linjaukset käsiteltiin talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa 27.10. Niiden mukaisesti Metsähallitus toimii aktiivisesti kaavoituksessa ja kiinteistökehityksessä pyrkien kiinteistöjen arvon nostamiseen yhteiskunnan kokonaishyöty (ml. yritysten toimintaedellytysten luominen) huomioon ottaminen. Käytännössä alueiden myyntihintojen ja vuokrien määrittelyssä otetaan käyttöön selvitysmies Jarmo Ratian raportissaan esittämiä menetelmiä kuten ulkopuolisten asiantuntijoiden tekemät hinta-arviot.

Toimenpide 3: Vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttäminen

Toteutus:

- Vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttämistoimenpiteeseen sisältyi kaksi lainsäädäntötyöhön liittyvää kokonaisuutta: i) uhanalaisten kalalajien suojelun tehostaminen ja ii) kansallisen lohenkalastuksen säätelyjärjestelmän uudistaminen. Ensimmäinen kokonaisuus saatiin valmiiksi saattamalla voimaan uusi kalastusasetus vuoden 2016 alusta. Toinen hanke on valmisteilla MMM:ssä ja tarkoitus saattaa voimaan vuoden 2017 aikana.
- Kaikilla nimetyillä pilottialueilla (Kemijoki, Iijoki, Oulujoki, Lieksanjoki/Pielinen, Pielisjoki/Ala-Koitajoki, Kymijoki ja Hiitolanjoki) yhteistyö alueen toimijoiden ja viranomaisten välillä on käynnissä. Yhteistyön vetureina toimivat maakuntaliitto, kehittämisyhtiö tai ELY-keskus. Voimayhtiöt ovat mukana kaikissa yhteistyöhankkeissa. Kemijoella PVO-vesivoima ja Kemijoki Oy rahoittavat koordinaatioryhmän toiminnan ja siihen liittyvän koordinaattorin palkkaamisen.
- Pilottialueiden hankesuunnittelu tapahtuu yhteistyöryhmissä. MMM:llä on edustus kaikilla pilottialueilla joko yhteistyöryhmässä tai ohjausryhmässä. Lisäksi MMM on asettanut kärkihankkeelle oman valtakunnallisen ohjausryhmän (MMM, YM, ELY-keskukset), jonka toimiaika on 25.3.2016 - 31.12.2018.